

TEHDÄÄN JUTTU KIRJASTOSSA

TUTUSTU LEHTIIN

HAE TIETOA

TEE JUTTU

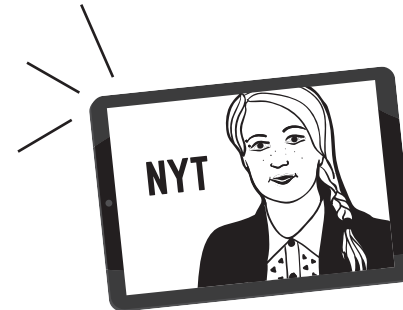

Moi!

Tehdään juttu kirjastossa -työpajan aikana tutustutte aikakaus- ja sanomalehtiin, ideoitte ryhmässä oman juttuaiheen ja harjoittelette tiedonhakuja. Toimikaa näin:

- Jakautukaa pieniin ryhmiin. Osa tehtävistä tehdään ryhmässä ja osa itsenäisesti.
- Lukekaa ohjeet tarkasti.
- Kannattaa katsoa eri aiheita käsittelevät videot. Tarkemmat ohjeet löytyvät seuraavalta sivulta.

NÄIN KATSOT VIDEOON

◀ Tämä merkki kertoo, että aiheeseen liittyy video. Katso se näin:

1. Lataa maksuton Arilyn-sovellus puhelimelle tai tablettille AppStoresta tai GooglePlay-kaupasta. Tunnistat sovelluksen tästä merkistä:

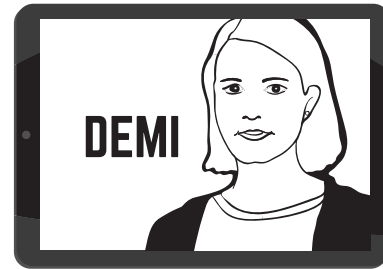

2. Avaa sovellus ja kohdista puhelin tai tabletti video-merkkiin.
3. Katso video. Voit siirtyä koko näytön tilaan klikkaamalla symbolia videon oikeassa alakulmassa.

Voit katsoa videot myös osoitteessa
www.vimeo.com/channels/juttukirjastossa

JUTTUBINGO

VIDEO:

Miksi lehdessä on erilaisia juttutyyppejä?

1. Työskennelkää pienryhmässä kirjaston lehtiosastolla. Valitkaa yksi aikakauslehti.
2. Selaillkaa lehteä ja etsikää siitä mahdollisimman erilaisia ja erinäköisiä juttuja. Miettikää, mikä on kunkin jutun juttutyyppi. Saatte vinkkejä seuraavalta sivulta.
3. Merkitkää juttutyypit rastilla oheiseen bingotaulukkoon. Yrittäkää saada kolme peräkkäistä rastia.

SILPPUJUTTU

GALLUP

KOLUMNI

ARVOSTELU

HENKILÖJUTTU

REPORTAASI

STUDIOJUTTU

UUTINEN

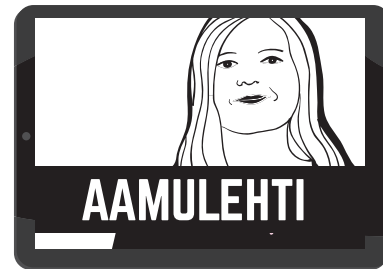
PÄÄKIRJOITUS

Juttutyyppejä

- Arvostelu:** Arvostelussa kirjoittaja esittelee esimerkiksi jonkin uuden pelin, kirjan, levyn, teatteriesityksen tai ruoka-annoksen ja kertoo, kuinka onnistunut se hänen mielestään oli.
Vinkki: Arvostelussa annetaan usein tähti-arvosana.
- Gallup:** Gallupissa muutamalta ihmiseltä kysytään, mitä mieltä he ovat jostakin ajankohtaisesta aiheesta. Vastajat voidaan poimia esimerkiksi kadulta.
Vinkki: Valmis gallup koostuu haastateltavien kuvista ja heidän vastauksistaan.
- Henkilöjuttu:** Henkilöjutussa haastatellaan tunnettua, ajankohtaista tai kiinnostavaa ihmistä. Juttu kertoo siitä, millainen haastateltava henkilö on.
Vinkki: Henkilöjutun kuvituksena on yleensä kuva haastateltavasta.
- Kolumni:** Kolumni on mielipidekirjoitus, jonka kirjoittaa joko toimittaja tai joku vieraileva kirjoittaja. Kolumni voi käsitellä viihteellisiä tai henkilökohtaisia aiheita, mutta myös vakavia yhteiskunnallisia teemoja.
Vinkki: Kolumnin yhteydessä on kirjoittajan nimi ja kuva.
- Pääkirjoitus:** Sanomalehden pääkirjoituksessa esitetään lehden virallinen kanta johonkin ajankohtaiseen aiheeseen. Aikakauslehdessä pääkirjoitus on usein päätoimittajan ja lehden henkilökohtainen viesti lukijoille.
Vinkki: Pääkirjoitus on usein aivan lehden alussa.
- Reportaasi:** Reportaasissa toimittaja kuvaa esimerkiksi jotakin kiinnostavaa paikkaa tai tapahtumaa.
Vinkki: Reportaasi on monen sivun juttu, jossa on paljon kuvia.
- Silppujuttu:** Silppujuttu koostuu pienistä palasista. Silppujuttuja ovat esimerkiksi seurapiiripalstat, in ja out -jutut sekä tapahtumakalenterit.
Vinkki: Silppujuttu sisältää useita kuvia ja lyhyitä tekstejä.
- Studiojuttu:** Studiojuttuja tehdään ruokaan, muotiin, kauneuteen tai esimerkiksi sisustukseen liittyvistä aiheista.
Vinkki: Studiojutussa on tarkasti suunnitellut ja usein lavastetut kuvat.
- Uutinen:** Uutinen kertoo jostakin uudesta tiedosta, yllättävästä tapahtumasta tai muuttuneesta tilanteesta. Se vastaa kysymyksiin mitä, missä, kuka, milloin, kenelle ja miksi.
Vinkki: Uutisen pituus vaihtelee lyhyistä uutispätkistä laajoihin analyysiin.

TUTUSTU UUTISIIN

VIDEO:

Miten uutinen syntyy?

1. Selailkaa jotakin sanomalehteä kirjaston lehtiosastolla.
2. Valitkaa lehdestä yksi teitä kiinnostava uutinen. Lukekaa se ja vastatkaa kysymyksiin.

Mitä on tapahtunut? Tiivistäkää uutisen ydin yhteen virkkeeseen.

Miksi tämä on uutisoimisen arvoista? Voitte valita useita:

- Asia on tärkeä kyllä ei ehkä

Kenelle?

- Asia on kiinnostava kyllä ei ehkä

- Asia on ajankohtainen kyllä ei ehkä

- Tapahtumapaikka on lähellä kyllä ei ehkä

- Tapahtuma on yllättävä kyllä ei ehkä

Millaisia tietolähteitä jutussa on käytetty?

- Haastatteluja kyllä ei ehkä

Keitä on haastateltu?

- Nettilähteitä kyllä ei ehkä

- Tietokirjoja kyllä ei ehkä

IDEOI JUTTU

1. Työskentele itsenäisesti ja vastaa taulukon kysymyksiin.
2. Valitse vastauksistasi yksi aihe, josta tekisit mieluiten jutun. Ympyröi se.

VIDEO: Mikä tekee jutusta kiinnostavan?

- Mitä sinulle tärkeää asiaa vanhempasi eivät ymmärrä?

- Jos sinä saisit päättää, koulussa olisi...

- Mikä asia on ärsyttänyt sinua viime aikoina?

- Mikä on tehnyt sinut iloiseksi?

- Mistä aiheista olette puhuneet paljon kaveripiirissä tai kotona?

- Mikä asia kaipaisi muutosta?

- Mitä tärkeää asiaa ei ole käsitelty mediassa riittävästi?

3. Kokoontukaa pienryhmiin ja ideoikaa yhteinen juttuaihe.

- Vertailkaa edellisen sivun vastauksia. Nouseeko esiin aiheita, jotka kiinnostavat teitä kaikkia?
- Miettikää, minkälaisia juttuja aiheista saisi tehtyä. Ideoikaa vapaasti! Kirjoittakaa muistiin ainakin kolme juttuideaa.
- Valitkaa ideoistanne yksi yhteinen juttuaihe.
- Kenen näkökulmasta aihettanne voi tarkastella? Saatte vinkkejä seuraavalta aukeamalta. Valitkaa jutullenne näkökulma, joka tuntuu teistä kiinnostavimmalta.
- Teettekö jutustanne uutisen, henkilöjutun tai vaikkapa peliarvostelun? Valitkaa yhteiselle jutullenne sopivin juttutyyppi.

4. Nyt tehtävänänne on myydä oma juttuideanne toimituspalaverissa. Valmistakaa lyhyt esitys, jossa perustelette koko luokalle, miksi juuri teidän juttuaiheenne on tärkeä ja miksi juttu kannatta tehdä.

- Mistä aiheesta teette jutun?
- Mistä näkökulmasta kirjoitatte jutun? Minkä juttutyypin valitsitte?
- Miksi juttuaiheenne on tärkeä ja kiinnostava?
- Millaisia lukijoita aiheenne kiinnostaa?
- Missä juttunne voitaisiin julkaista?

Luokan toiset ryhmät antavat juttuaiheestanne palautetta ja kysyvät tarvittaessa lisäkysymyksiä.

NÄKÖKULMAN VALINTA

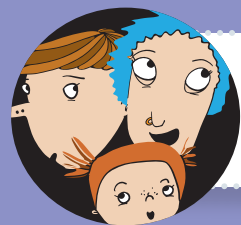
Näkökulman valinta on olennainen osa juttuprosessia. Samasta aiheesta voi tehdä hyvin erilaisia juttuja.

Poliisi:
Puuhun kiivenneet kissat työllistävät poliisia
(Utinen)

Allergikko:
Näin opin pärjäämään kissa-allergian kanssa
(Kolumni)

Yleinen mielipide:
Oletko kissa- vai koiraihminen?
(Gallup)

Lemmikkitarvikemyyjä:
Kissatarviketrendit, Top 5
(Silppujuttu)

Kissan omistaja:
"Kissa on tehnyt minusta onnellisen"
(Henkilöjuttu)

Vanhus:
Kissakaveri tekee palvelutalosta kodin
(Reportaasi)

TIEDONMETSÄSTYS

Seuraavaksi edessä on tiedonhaku. Tietoa kannattaa etsiä monesta eri lähteestä, esimerkiksi netistä, tietokirjoista, aiemmin julkaistuista jutuista ja asiantuntijoilta.

1. Työskennelkää pienryhmissä ja kirjoittakaa lista asioista, joita haluatte selvittää juttuunne varten.
2. Yhdistäkää viivalla sopiva tietolähde kuhunkin asiaan.

MITÄ PITÄÄ SELVITTÄÄ JUTTUA VARTEN?

1.

2.

3.

4.

5.

MISTÄ TIEDON VOI LÖYTÄÄ?

- ✓ Etsin aihetta käsitteleviä tietokirjoja.
- ✓ Selvitän, onko aihetta tutkittu.
- ✓ Etsin verkosta.
- ✓ Haastattelen asiantuntijaa.
- ✓ Kysyn kavereilta tai tutulta.
- ✓ Luen, millaisia juttuja aiheesta on aiemmin kirjoitettu.
- ✓ Etsin haastateltavaksi jonkun, jolla on kokemusta aiheesta.
- ✓ Teen gallupin.
- ✓ Muu tietolähde. Mikä?

Esimerkki tiedonhausta

Teemme juttua siitä, voiko kierrättäminen pelastaa maailman. Tiedämme jo, että kierrättäminen on tosi yleistä ja että se tekee hyvää ympäristölle. Nykyään voi kierrättää paremmin kuin ennen.

Mitä meidän pitää selvittää juttuamme varten?

Mitä kaikkea voi kierrättää?

(Kierrätyskeskuksesta voisi kysyä.)

Millaista kierrättäminen oli 50-luvulla? Miten kierrätysmahdollisuudet ovat muuttuneet?

(Onko aiheesta kirjoitettu tietokirjaa?)

Kuinka iso osa jätteestä kierrätetään?

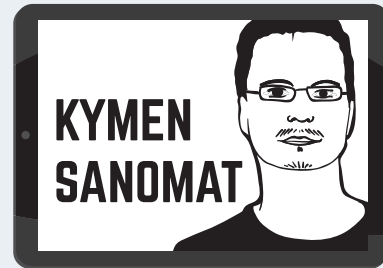
(Etsin Tilastokeskuksen nettisivuilta tilaston.)

Miksi ihmiset tahtovat kierrättää?

(Tehdään gallup.)

Millaisia vaikutuksia ympäristöön on esim. sillä, että paperi kierrätetään?

(Millaisia juttuja aiheesta on aiemmin tehty?)

VIDEO: Mistä löytää luotettavaa tietoa?

3. Jakautukaa etsimään tietoa eri lähteistä. Huolehtikaa, että jutussanne käytetään ainakin kolmea eri lähdettä. Voitte kirjoittaa löytämänne tiedot ja lähteet ylös muistiinpanosivulle (s.18).

4. Kokoontukaa lopuksi yhteen. Käykää keskustellen läpi, millaista tietoa löysitte.

- Mitä uutta tietoa löysitte aiheesta?
- Mihin kysymykseen oli vaikea löytää vastausta?
- Miten tunnistitte luotettavat lähteet?

Etsi tietoa

1. Tietokirjoista

- Kirjastossa tietokirjat on jaoteltu eri luokkiin, esimerkiksi maantiede ja matkat, uskonto ja historia. Mieti, mistä luokasta löydät juttuunne sopivia kirjoja.
- Muista tarkistaa, minä vuonna kirja on ilmestynyt. Tieto voi olla vanhentunutta.
- Kysy kirjaston henkilökunnalta vinkejä tiedonhakuun!

2. Sanoma- ja aikakauslehdistä

- Selaile sanoma- ja aikakauslehtiä kirjaston lehtiosastolla ja perehdy siihen, mitä lehdissä on aiemmin kirjoitettu aiheesta.
- Pidä lehtiä selaillessa mielessä, mitä olet etsimässä, ettet eksy asian viereen.
- Kannattaa kysyä, onko kirjastossa käytössä e-lehtipalvelu.

3. Netistä

- Netissä on rajattomasti tietoa. Punnitse tarkasti onko tieto hyödyllistä juttusi kannalta vai viekö se aiheen ohi.
- Mieti huolella, mihin tietolähteeseen luotat: Onko teksti julkaistu luotettavalla sivustolla? Onko kirjoittaja aiheen asiantuntija? Onko teksti kirjoitettu tosissaan vai onko se pilailua tai huijausta?
- Milloin teksti on julkaistu. Onko tieto edelleen ajankohtaista?

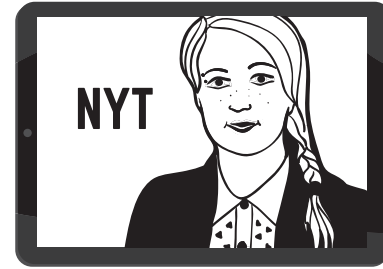
4. Haastattelemalla

- Mieti, ketä tahdot haastatella ja miksi.
- Etsi haastateltavan yhteystiedot. Sovi haastattelusta esimerkiksi puhelimitse tai sähköpostilla.
- Suunnittele haastattelukysymykset huolella etukäteen.

5. Gallupilla tai somesta

- Gallupin avulla voi saada selville, millaisia mielipiteitä aihe yleisesti herättää. Gallupin voi tehdä vaikkapa kadulla, koulussa tai kirjastossa.
- Kiinnostavaa taustatietoa juttuun voi saada myös kysymällä omista some-verkostoista.
- HUOM! Jutussa on tärkeää kertoa, miten olet saanut tiedon. Selvennä, onko kyse kaverin kannanotosta vai tutkimustiedosta.

JATKO LUOKASSA

VIDEO:
Millaisista osista lehtijuttu rakentuu?

Tehkää jutut kirjastovierailun jälkeen valmiiksi luokassa.

JUTUN RAKENTEEN SUUNNITTELU

- Työskennelkää pienryhmässä.
- Jokainen kirjoittaa paperille ylös tiedot, jotka löysi juttua varten.
- Suunnitelkaa juttunne rakenne järjestelemällä löytämänne tiedot sopivaan järjestykseen.
- Tarvitsetteko vielä jotain lisätietoa?

JUTUN OSAT

- Millaisista osista juttunne koostuu? Tuleeko siitä yksi pitkä teksti, vai jaatteko sen useaan pieneen osaan?
- Millainen kuvitus juttuun tulee?
- Sopiiko juttuun piirretty kuvituskuva, valokuva tai video?

Jakakaa ryhmä puoliksi. Toiset kirjoittavat jutun valmiiksi, toiset huolehtivat kuvituksesta.

JUTUN KIRJOITTAMINEN

- Kirjoittakaa juttu yhdessä puhtaaksi.
- Muistakaa merkitä kaikki lähteet huolella näkyviin.
- Tehkää juttuunne kiinnostava aloitus ja lopetus sekä otsikko.
- Tarkistakaa lopuksi faktat.

JUTUN KUVITUS

- Ottakaa juttuun sopiva valokuva tai piirtäkää kuvitus.
- HUOM! Jos hyödynnätte jotakin valmista kuvaa, huolehtikaa, että teillä on oikeus käyttää sitä!

Julkaiskaa juttunne
Meidän juttu -verkkolehdessä
www.meidanjuttulehti.fi
tai tehkää niistä luokkalehti
Koululehtikoneella
www.koululehtikone.fi.

MUISTIINPAINOJA

SANOMALEHTIEN LIITTO

Sanomalehti opetuksessa

Sanomalehtien Liiton ja sen jäsenlehtien Sanomalehti opetuksessa -toiminta kehittää koulujen mediakasvatusta, auttaa opettajia hyödyntämään sanomalehteä opetuksessaan ja kannustaa lapsia ja nuoria lukemaan sanomalehtiä. Toiminnan pyrkimyksenä on tukea lasten ja nuorten medialukutaitoja, heidän kriittisyyttä ja aktiivisuutta lukijoina sekä kannustaa aktiiviseen osallistumiseen ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.

www.sanomalehtiopetuksessa.fi

www.sanomalehdet.fi

AIKAKAUSMEDIA

Aikakauslehdet mediakasvattajina

Aikakausmedian tukee lasten ja nuorten monilukutaidon kehittymistä. Tuotamme materiaaleja ja järjestämme toimintaa opetusalan henkilöstölle, nuorisotyöntekijöille sekä kirjastoalan toimijoille.

Aikakauslehtien hyödyntäminen kasvatustilanteissa innostaa monenlaisten aiheiden käsittelyyn sekä opettaa median sisältöjen kriittistä ja tiedostavaa tarkastelua. Aikakauslehdet kehittävät lasten ja nuorten tiedonhallintataitoja ja itseilmaisua.

www.aikakauslehdet.fi/opetus

www.aikakauslehdet.fi

Tehdään juttu kirjastossa -materiaali:
Toimittaneet: Outi Laine, Maija Puska, Hanna Romppainen
Kuvitus ja taitto: Terese Bast
Julkaisijat: Aikakausmedia ja Sanomalehtien Liitto

Julkaisu vuosi: 2017

